

Lekce 1

NOVÝ ZÁKON A JEHO SVĚT

Svět, do nějž přišel Ježíš Kristus, byl utvářen třemi důležitými vlivy: římskou mocí, řeckou kulturou a židovským náboženstvím. V této lekci uvidíš, jak Bůh použil všech zmíněných vlivů k průkopnickému dílu v době, kdy měla začít Ježíšova služba na této zemi. Jak uvádí Ga 4,4, „když se naplnil stanovený čas“, poslal nám Bůh svého Syna.

V této lekci nalezneš také přehled Nového zákona. K jeho vytvoření použil Bůh lidské pisatele a sám se postaral o jeho vnitřní soulad a jednotu. Sedmadvacet novozákonních knih je tvořeno několika odlišnými druhy spisů; tyto byly napsány v různé době a v různých okolnostech. Některé vznikly jako reakce na určité problémy; jiné byly napsány, aby zaznamenaly zvláštní události. Všechny bez výjimky však obsahují jedno důležité poselství: Bůh skrze Ježíše Krista učinil s člověkem novou smlouvu (úmluvu).

Skutečností, s nimiž se seznámíš v této lekci, ti pomohou vidět zřetelněji Boží ruku v dějinných událostech. Díky nim získáš rovněž plnější a hlubší pochopení Nového zákona, této vzácné a úžasné knihy, kterou nám Bůh ve své milosti daroval.

osnova lekce

Svět Nového zákona
Knihy Nového zákona

cíle lekce

Po ukončení této lekce bys měl být schopen:

- určit totožnost významných lidí, skupin a institucí doby novozákonní na základě jejich popisu.
- doložit, že Kristus přišel, „když se naplnil stanovený čas“.
- uvést a krátce charakterizovat jednotlivé autory novozákonních spisů, v hrubých rysech uvést obsah a chronologii těchto spisů.

studijní činnost

1. Přečti si úvod ke kursu, pečlivě si projdi osnovu lekce a její cíle. Pomůže ti to při rozpoznání věcí, kterým by ses měl snažit naučit během studia této lekce.

KRÁLOVSTVÍ, MOC A SLÁVA

2. Prostuduj si tuto lekci a vypracuj všechna cvičení. Svě odpovědi si porovnej s odpověďmi uvedenými na konci lekce.
3. Vypracuj si osobní test uvedený na konci této lekce a své odpovědi si pak pečlivě zkontroluj. Znovu si projdi každou otázku, kterou jsi nezodpověděl správně.

rozvinutí lekce

SVĚT NOVÉHO ZÁKONA

Několik zcela odlišných vlivů se podílelo na utváření světa Nového zákona. Uvažuj například o následujících skutečnostech: Ačkoli v době, kdy byl sepsán Nový zákon, vládli v Palestině Římané, jazykem Nového zákona se stala řečtina. Ježíš, jehož příběh nám Nový zákon vypráví, byl Žid, starozákonními knihami předpovězený Mesiáš. Navíc na stránkách Nového zákona čteme o lidech, kteří se drželi mnoha rozličných pohanských náboženství, kultů a mysterií. Jaké tedy byly ony síly, jež utvářely svět Nového zákona?

Římská moc

Úkol 1. *Uved', jakými způsoby římská moc umožnila rychlé šíření evangelia.*

V L 2,1 čteme, že „...vyšlo nařízení od císaře Augusta, aby byl po celém světě proveden soupis lidu.“ *Císař* byl titul, který náležel římskému imperátorovi. Na některých místech Nového zákona je římský imperátor nazýván rovněž „králem“ (např. 1Pt 2,17). V době, kdy byl sepsán Nový zákon, se Římské impérium rozkládalo od západního konce Středoziemního moře až k řece Eufratu na Blízkém východu. Celé toto velké území spadalo pod vládu imperátorovu. Římané své impérium rozdělili na jednotlivé provincie - oblasti s vojenskými základnami. Nový zákon uvádí některé z nich jejich jmény - patří k nim Makedonie, Achaia, Sýrie, Asie, Galacie a Pamfylie.

Římská moc a její politická síla se postaraly o politickou jednotu, vojenský mír a svobodu obchodování a cestování. Ty rozličné národy,

NOVÝ ZÁKON A JEHO SVĚT

keré si Řím podmanil, byly přivedeny pod jednu společnou vládu. Římský mír byl prosazen silou, takže mezi podrobenými národy ustaly vzájemné války. Římským občanům se dostávalo zvláštní ochrany. Mohli se pohybovat po celém impériu, aniž by se museli obávat, že budou neprávem uvězněni, či že jim bude jakkoli jinak ublíženo. Například apoštol Pavel, jenž byl Bohem mocně používán k šíření poselství Kristova do nových oblastí, byl rovněž občas závislý na této zvláštní ochraně, které se těšil jako římský občan (viz Sk 16,38; 22,29).

Římané vynikali ve stavbě dobrých cest a pevných mostů. Na jejich cestách byli lidé v bezpečí před lupiči. Své hlavní město Řím propojili se všemi částmi impéria; říkalo se, že „všechny cesty vedou do Říma“. Moře byla očištěna od pirátů. Jak ještě nikdy předtím, bylo nyní dosaženo bezpečí, svobody a klidu cestování a dopravy.

Poznámka: Dříve než zodpovíš následující otázku, projdi si znovu instrukce pro odpovídání na studijní otázky, uvedené v Úvodu ke kursu. Vrať se k těmto pokynům, kdykoli to budeš během zodpovídání otázek potřebovat.

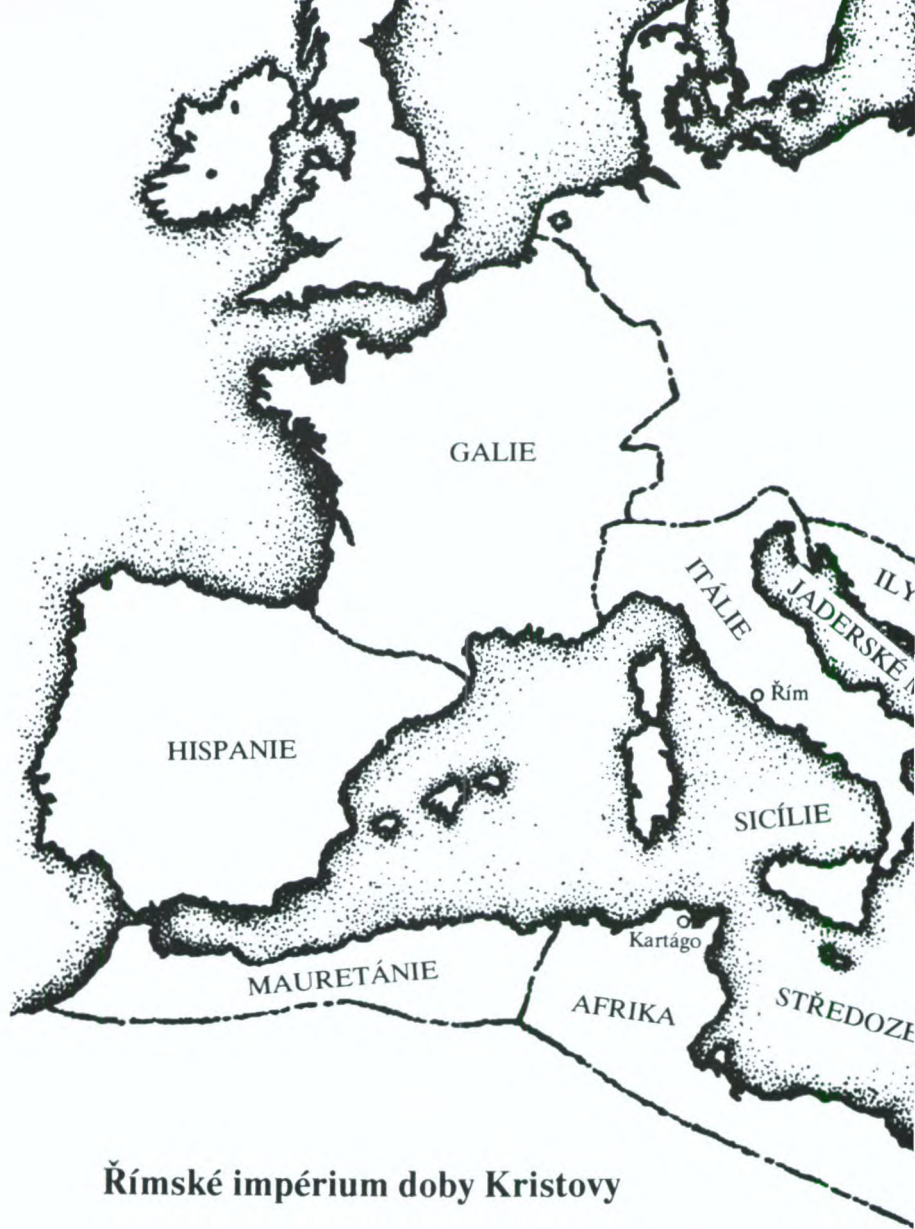
1. Dokonči následující větu: Poté co Ježíš ukončil svou službu na této zemi, evangelium se ve velice krátké době rozšířilo do světa. Jedním z důvodů, proč k tomu mohlo dojít, bylo, že Římané vystavěli kvalitní cesty, které spojovaly Řím

S.....

Řecká kultura

Úkol 2. *Rozpoznej nejdůležitější způsob, kterým řecká kultura připravila svět na zvěst Kristovu.*

Ačkoli politickými vládci světa byli Římané, byl to řecký jazyk a řecké myšlení, které ovládly jejich kulturu. *Jeden jazyk a jeden svět!* bylo heslem a ctižádostivou touhou Alexandra Velikého. Po uskutečnění svých dobytelských plánů podnikl kroky k sjednocení všech národů pod svou nadvládou. Řečtina se vyučovala po celém impériu. Řecká kultura se postupně stala vzorem pro veškeré myšlení a život. Měla rovněž dalekosáhlý vliv na lidi doby novozákonní. (Řeckou kulturu nazýváme také *helénskou*. Tento název je odvozen z řec.

Římské impérium doby Kristovy

KRÁLOVSTVÍ, MOC A SLÁVA

Hellas (Helada), což je původní pojmenování Řecka. Člověk hlásící se k řecké kultuře se pak nazýval *helénista*, ačkoli nemusel být rodilým Řekem.)

Zatímco Alexandrovo politické impérium nemělo dlouhého trvání, jeho kulturní dědictví bylo obrovské a přetrvávající. Svět kolem Středoziemního moře po mnoho století vykazoval známky helénského vlivu. Řecké zvyklosti, obyčeje a způsoby bylo možné nalézt téměř všude. Mnohá města napodobovala řecký architektonický styl. Hlubavý duch Řeků, který se snažil proniknout otázky původu a smyslu vesmíru, který se dotazoval na Boha a člověka, dobro a zlo, tento duch pronikl i k ostatním národům, jež byly ovlivňovány řeckou kulturou. Řečtina se stala jazykem panovníků i otroků. Dopisy, poezie, věci týkající se obchodních záležitostí - všechno bylo psáno řecky. Nový zákon pojmem *Řek* neoznačuje pouze rozené Řeky, ale všechny lidi, kteří mluvili řecky a patřili k ostatním nežidovským národům. Řecky se tehdy mluvilo všude.

Když stoupla moc Říma, našli Římané v řečtině ideální prostředek komunikace s podmaněnými oblastmi. Římští mladíci byli posíláni, aby se vzdělávali na řeckých univerzitách - ty se nacházely v městech jako Athény, Rhodos, Tarsus. Nakonec se hodně používalo řečtiny i v samém Římě.

2. Zakroužkuj písmeno před každým PRAVDIVÝM tvrzením.

- a Člověk se musel narodit v Řecku, aby se mohl nazývat *helénista*.
- b Když se řecké impérium rozpadlo, pozbylo tím i veškerého vlivu.
- c Římané používali řečtinu jako dorozumívací prostředek se svými územími.
- d Lidé nežidovských národů jsou v Novém zákoně často nazýváni *Řeky*, i když nemají řecký původ.

Řecký jazyk byl opravdu jedinečným prostředkem pro vyjádření křesťanského poselství. Protože se tak hodně používal, mohli apoštolové kázat řecky, a tím odpadla nutnost překladatele. Široké a mnohostranné použití tohoto jazyka vysvětluje, proč byly všechny knihy Nového zákona, ač psány většinou Židy, napsány původně řecky. Když přišel Kristus se svým poselstvím, které bylo určeno celému světu, existoval světově rozšířený jazyk, v němž mohlo být toto poselství sděleno.

NOVÝ ZÁKON A JEHO SVĚT

3. Nejdůležitější způsob, jakým řecká kultura pomohla připravit svět na uslyšení poselství Kristova, bylo skrze

- a) řecké zvyklosti, způsoby a architektonický styl, které lidé na mnoha místech přijali za své.
- b) řecký jazyk, kterým se mluvilo v celém římském impériu.
- c) řeckého ducha, který se ve své zvědavosti snažil porozumět smyslu vesmíru.

Židovské náboženství

Viděli jsme, jakým způsobem Bůh použil římské moci i řecké kultury, aby připravil svět na uslyšení poselství Kristova. K stejnému účelu použil Bůh i židovský národ a jeho náboženství. Bůh se tomuto národu zjevil a v proroctvích jim přislíbil Mesiáše, který v budoucnu přijde. Tato zjevení a proroctví byla sepsána a společně tvoří Starý zákon. Učení Starého zákona se rozšířilo do mnoha částí světa; stalo se tak následkem vývoje v životě a náboženství Židů, ke kterému došlo v zajetí babylónském a v mezidobí mezi oběma Zákony. V následující části se budeme tímto vývojem zabývat. Než však budeme pokračovat, doplň cvičení, které následuje. Takto budeš moci v krátkosti si projít všechny důležité události zmíněného mezidobí.

4. Vrať se zpět k Úvodu ke kursu a přečti si znovu část nazvanou **Mezidobí mezi Starým a Novým zákonem**. Pak v následujících větách doplň správná jména, slova nebo časové údaje.

Po dovršení sedmdesáti let pobytu v exilu dovolili .....

Židům, aby se navrátili do Jeruzaléma. Jejich impérium bylo později poraženo .....

který zemřel v r. .... př. n. l.

Pak se ve vládě nad Palestinou vystřídalo několik cizích mocností.

Židé se v r. .... př. n. l. proti nim vzbouřili.

Jeruzalém se takto opět dostal do jejich rukou a tato nezávislost trvala

KRÁLOVSTVÍ, MOC A SLÁVA

do r. .... př. n. l., kdy byli poraženi Pompeiem.

V r. 37 př. n. l. byl ..... ustanoven

..... jako židovský vládce.

Judaismus v mezidobí mezi Zákony

Úkol 3. *Uved' vývoj, k němuž došlo v mezidobí a který připravil svět na uslyšení poselství Kristova.*

Během exilu a v letech mezidobí došlo v judaismu k trojímu vývoji: Vyvinula se nová forma bohoslužby - bohoslužba v synagóze. Mnoho pohanů konvertovalo k judaismu. Starý zákon byl přeložen do řečtiny.

1. *Synagoga*. Když byli Židé odvedeni do exilu, vzali s sebou Písma Starého zákona. Tyto spisy tvořily základ pro jejich náboženskou praxi. Během zajetí Židé samozřejmě nemohli konat své bohoslužby ve svatyni ani přinášet předepsané oběti. Avšak i tam jejich uctívání jediného pravého Boha mělo své pokračování.

Shromažďovali se ve skupinách nazývaných *synagogy*, aby studovali Písmo a přijímali z něj ponaučení a instrukce. Deset či více členů mužského pohlaví již mohlo vytvořit synagógu; v jednom městě pak mohlo být i více takovýchto synagóg. Uctívání v synagóze zahrnovalo čtení ze Zákona a Proroků. Napsaná proroctví se zmiňovala o příchodu Mesiáše, který vysvobodí lid Boží. Během studia těchto spisů se Židé začali rozhlížet po tom, jenž je vysvobodí ze zajetí.

2. *Konverze pohanů k judaismu*. Během babylónského zajetí Bůh Židy používal, aby skrze ně jej mohli poznat i Babylóňané. Například starozákonní kniha Daniel uvádí, jak se král Nebúkadnesar stal svědkem moci Boží, jež se projevovala v životě Daniela a jeho tří přátel – židovských mladíků, které Nebúkadnesar přivedl jako zajatce do Babylóna. Byl nucen přiznat, že Bůh Daniela je „Bůh bohů a Pán králů“ (Da 2,47). Židům bylo umožněno svobodně konat bohoslužby a vyučovat o svém Bohu. Ačkoli se pak část z nich mohla vrátit do Jeruzaléma, mnozí zůstali v Babylónu a později se usadili i v ostatních částech impéria. S sebou pak všude nesli svou víru, své názory o Bohu a zaslíbení o přicházejícím vysvoboditeli. Není tedy divu, že v Mt 2,1-2

NOVÝ ZÁKON A JEHO SVĚT

čteme o mudrcích, kteří - vedeni hvězdou - přišli z východu, objevili se v Jeruzalémě a chtěli se poklonit právě narozenému králi Židů!

5. Zakroužkuj písmeno před každým PRAVDIVÝM tvrzením.
  - a S bohoslužbami v synagóze se u Židů poprvé setkáváme během zajetí babylónského.
  - b V poexilní době už Židé Zákona nevyučovali.
  - c Bohoslužba v synagóze zahrnovala studium Zákona a Proroků.

Židé, kteří nezůstali v Babylónu a ani se nevrátili do Palestiny, se většinou usídlili v Egyptě, Řecku, Makedonii, Římě a větších městech Malé Asie. (Tyto rozptýlené židovské komunity obvykle označujeme pojmem *diaspora*, jak ses již ostatně dověděl v Úvodu ke kursu.) Nakonec se tedy takovéto židovské komunity vyskytovaly ve všech národech v celé zmíněné oblasti. Ve skutečnosti žilo více Židů mimo Palestinu než v ní.

Jako výsledek rozptýlení se učení o jediném pravém Bohu a přícházejícím Mesiáši stalo všeobecně známým. Nezanedbatelný počet pohanů žijících v Palestině i jinde se přidal k židovskému náboženství, uznáváje tak jeho nadřazenost nad pohanským náboženstvím a kultu. Tito lidé byli označováni jako *prozelyté* nebo *bohaborní* - ti, kdo se bojí Boha. Prozelyta se podřídil všem požadavkům Zákona včetně obřizky. Pak byl považován za plnoprávného člena židovské komunity. Na rozdíl od prozelytů bohabornými byli označováni ti, kdo přijali židovské učení, nevzali však na sebe závazek naplnit Zákon. Tito nebyli považováni za plnoprávné členy židovského společenství.

3. *Septuaginta*. Kamkoli se Židé odebrali, všude si s sebou nesli své Písmo; a v synagógách, které následně povstaly, mu pak vyučovali. V mezidobí mezi Zákony byl Starý zákon přeložen do řečtiny. K tomuto překladu došlo v egyptské Alexandrii. Nazýval se *Septuaginta* (z řec. Sedmdesát), protože podle tradice na něm pracovalo sedmdesát dva židovských učenců. Tento překlad přispěl výraznou měrou k rozšíření starozákonního učení po celém řecky mluvícím světě v době před narozením Kristovým. Používali jej Židé, konvertité (obrácení Nežidé), pisatelé Nového zákona i první hlasatelé evangelia.

KRÁLOVSTVÍ, MOC A SLÁVA

6. Ve svém poznámkovém sešitě uveď krátké definice následujících pojmů:

- a Diaspora
- b Prozelyté
- c Bohabojní
- d Septuaginta
- e Synagóga

7. Během mezidobí mezi Zákony uslyšelo mnoho Nežidů o Mesiáši, který má přijít. Přispěla k tomu skutečnost, že Židé byli

..... mezi mnohé národy

a Starý zákon byl přeložen do .....

Novozákonní judaismus

Úkol 4. *Rozpoznej hlavní charakteristické rysy judaismu doby novozákonní.*

Byli jsme svědky toho, jak vývoj, k němuž došlo v mezidobí mezi Zákony, připravil svět na zvěst evangelia. Nyní se zaměřme na specifické rysy samého židovského náboženství, tak jak existovalo v době Nového zákona. Nový zákon se totiž o těchto znacích často zmiňuje.

Skupiny (Strany). V judaismu se časem vytvořily dvě hlavní skupiny či strany: *farizeové* a *saduceové*. Farizeové se pokládali za pravý Izrael Boží. Slovo *farizeus* znamená „oddělený“. Farizeové se snažili přísně zachovávat Zákon a tradici starších; přijímali rovněž prorocké spisy. Při dodržování Zákona jim byli nápomocni *zákoníci* (znalci Zákona), kteří Zákon vykládali a pomáhali farizeům aplikovat jej na měnící se podmínky každodenního života. Farizeové věřili v existenci andělů a duchů i ve vzkříšení mrtvých. Konali obřadní modlitby, postili se a dávali desátky ze svého vlastnictví. V den sabatu (v sobotu) zásadně nepracovali a rovněž nikomu jinému by nedovolili pracovat. Lidé, na něž měli dosti značný vliv, je měli ve vážnosti a považovali je za svaté. Protože byli horlivými judaisty, obrátili na svou víru mnoho Nežidů. Apoštol Pavel byl před svým obrácením farizeus. Jak zákoníci, tak i farizeové se aktivně podíleli na životě synagógy.

NOVÝ ZÁKON A JEHO SVĚT

Saduceové, na rozdíl od farizeů, přijímali jako autoritativní pouze Zákon. Odmítali tradici starších, nevěřili v existenci andělů, duchů ani ve vzkříšení mrtvých. Více se otevírali helénistickým vlivům; zajímali se o kněžství, svatyni a politickou moc. Téměř všichni byli kněžími.

Ačkoli byli Římané znamenitými správci, mnoho Židů žijících v Palestině nemohlo snést jejich vládu. Měli vztek, že musí Římu platit daň. A přece římská svrchovanost patřila k životním faktům. Výsledkem tedy bylo, že v židovském „podzemí“ to neustále vřelo touhou po vzpouře a nepokojích. Jak se toto politické napětí postupně zvětšovalo, stále víc židovských vůdců obracelo svou pozornost k těmto jevům a zabývalo se jimi.

Velerada. Pod všeobšahlou římskou vládou byl nicméně Židům ponechán určitý stupeň autority k řízení politických a náboženských záležitostí. Touto autoritou disponovala rada složená ze sedmdesáti členů, nazývaná *Sanhedrin*. Hlavou tohoto tribunálu byl velekněz; členy se většinou stávali kněží a příslušníci bohatých rodin. Sanhedrin do sebe začlenil i několik farizeů, kteří se těšili popularitě u lidu, ale dominantní skupinu tvořili saduceové.

8. Přiřaď jednotlivé popisy (levý sloupec) k jejich skupinám (pravý sloupec).

.... a Jako autoritativní přijímali pouze Zákon	1) Farizeové
.... b Tvořili dominantní skupinu v Sanhedrinu	2) Saduceové
.... c Věřili ve vzkříšení mrtvých	
.... d Jejich pojmenování znamená „oddělení“	
.... e Nevěřili v existenci andělů ani duchů	

Svatyně. Během Ježíšovy pozemské služby stál v Jeruzalémě nádherný a velkolepý chrám. Byl označován jako Herodův chrám - podle Heroda Velikého, vládce, který provedl jeho rozsáhlou přestavbu. Na tomtéž místě stál kdysi Šalomounův chrám i tzv. „druhý chrám“. Šalomounův chrám byl v r. 586 př. n. l. zničen Babylóňany. Když byl pak za doby Ezdrášovy a Nehemiášovy obnoven, ujal se pro něj označení „druhý chrám“. Byl to onen chrám, který byl pak Antiochem IV. Epifanem vypleněn a znesvěcen; znovu posvěcen byl Judou Makabejským, jak si jistě pamatuješ z úvodu. Později byl zřejmě zčásti poškozen. Herodes začal s jeho přestavbou kolem r. 20 př. n. l.

KRÁLOVSTVÍ, MOC A SLÁVA

Herodův chrám se podobal tomu předešlému. Měl několik bran, kromě vnějších zdí i jednu vnitřní, za kterou Nežidům nebylo dovoleno vstoupit. Svatyně byla od velesvatyně oddělena těžkým závěsem. Obřady v chrámu vykonávali kněží na čele s veleknězem. Každoročně musel každý Izraelce zaplatit chrámový poplatek (jeho výše se rovnala dvoudenní mzdě), kterého se používalo na údržbu chrámových budov a na kněžské mzdy.

9. Zakroužkuj písmeno před každým PRAVDIVÝM tvrzením.

- a** Oba chrámy, Šalomounův i Herodův byly podobné.
- b** Kněží, kteří sloužili v chrámu, byli spolu s veleknězem placeni z peněz vybraných jako chrámový poplatek.
- c** Většina členů Sanhedrinu byla co se týče původu prostými lidmi.
- d** Jeruzalémský chrám doby Ježíšovy byl totožný s chrámem, který byl postaven těmi, kdo se vrátili z babylónského zajetí.

Svátky. Židé z diaspory, ať už se nacházeli kdekoli, považovali i nadále Jeruzalém za své hlavní město. Každoročně se tam ubírali v tisících jako poutníci, aby se zúčastnili velikých náboženských slavností. Tam pak společně s palestinskými Židy slavili svátky, které byly připomínkou významných událostí v jejich dějinách. Dva ze sedmi svátků, které se konaly každým rokem, se staly v době Nového zákona obzvlášť důležité: *velikonoce* (pascha) a *letnice*.

Velikonoce (řec. pascha, hebr. pesach) byly největším svátkem. Byly pro Židy připomínkou vysvobození z Egypta a počátku nezávislosti jejich národa. Ex 11-12 vypráví, jak Bůh seslal na Egyptány poslední pohromu, takže pak již dovolili Izraelcům vyjít a odebrat se do země, kterou jim Bůh zaslíbil. Tím že se řídili pokyny, které jim Bůh udělil, byli Izraelci ušetřeni rány, která způsobila, že všechno prvorozené v Egyptě během jedné noci pomřelo.

10. Přečti si Ex 12 a pak ve svém sešitě zodpověz následující otázky:

- a** Co měli Izraelci učinit (v. 7)?
- b** Co Bůh přislíbil, že učiní (v. 13)?
- c** Jaký byl výsledek (v. 29 a 31)?

Izraelcům bylo přikázáno, aby každoročně slavili velikonoce (hod beránka) jako „provždy platné nařízení“ (Ex 12,24). Každý izraelský

NOVÝ ZÁKON A JEHO SVĚT

muž žijící v Jeruzalémě nebo poblíž měl uloženo zúčastnit se pokaždé velikonočních svátků, pokud mu to jen jeho tělesný stav dovoloval. Na tyto svátky se také vždy dostavilo mnoho Židů z diaspory i prozelytů a bohobožných. Oslav se účastnily i ženy. V Jeruzalémě se to pokaždé hemžilo velikými davy, které zde přišly kvůli těmto svátkům.

I letnice byly velmi významným svátkem v době novozákonní. V mezidobí mezi Zákony se tento svátek začal slavit jako výročí udělení Zákona Mojžíšovi (Ex 19). V židovském společenství byl Zákon a jeho dodržování mohutnou sjednocující silou. Židé považovali Zákon za největší dar, jakého se jim od Boha dostalo (viz Žalmy 1; 19 a 119). Svátek byl pojmenován „letnice“ (řec. pentékosté héméra - padesátý den, padesátice), protože se slavil padesát dnů po velikonocích.

11. Přičiřad' jednotlivé charakteristiky (levý sloupec) k možnostem uvedeným v pravém sloupci.

.... a Svátek, jehož slavení Bůh nařídil v Ex 12,24.	1) Velikonoce
.... b Oslav se účastnili Židé, prozelyté i bohobožní.	2) Letnice
.... c Pojmenování znamená „padesátý den“.	3) Obojí
.... d Slaven jako připomínka udělení Zákona.	
.... e Připomínka vysvobození Izraelců z Egypta.	

Jiná náboženství

Úkol 5. *Vyber tvrzení, která jsou pravdivou charakteristikou náboženských poměrů v době Kristova příchodu.*

Bůh zjevil sebe sama židovskému národu. Následkem činnosti diaspory mnoho Nežidů konvertovalo k judaismu, který se takto rozšířil do mnoha končin. Nicméně v době novozákonní jsme svědky i toho, že se judaismus postupně ocitá v područí úzkoprsého národního myšlení. Stačí jen nahlédnout do Nového zákona a všimnout si postoje židovských vůdců, jak je tam vylíčen. Zdá se že politické a osobní záležitosti pohlcovaly naprostou většinu jejich pozornosti.

Zatímco se tedy Židé zabývali často svými vlastními záležitostmi, i ostatní náboženství se snažila připoutat k sobě co nejvíce lidí. Mnozí lidé se drželi východních, egyptských nebo maloasijských náboženství. Jiní se dali zlákat řeckými kulty a jejich mystériemi, kde se zdůrazňovaly pojmy jako vzkříšení a očištění. Ještě jiní se hlásili ke kultům

KRÁLOVSTVÍ, MOC A SLÁVA

zasvěceným božstvům a duchům, které byly ve spojení s určitými místy a činnostmi. Pak tu také ovšem bylo i římské státní náboženství, v němž se uctívalo sochy římských imperátorů jako symboly římské moci.

Tyto skutečnosti jsou dokladem všeobecného zájmu o náboženství u lidí tehdejší doby i jejich hledání odpovědi na odvěké otázky lidstva. Lidé si začínali klást otázku, zda snad neexistuje pouze jeden univerzální bůh. Mnozí hledali očistění od hříchu a viny; příznačnou byla i touha odhalit, co se děje s člověkem po smrti. Tehdejší filozofové nedokázali dát na tyto otázky uspokojivé odpovědi: lidé se nespokojili se závěry, které jim předkládal rozum. Mnozí žili životem beznaděje, duchovní prázdnoty, životem zkaženým a nemravným. Jak příhodná doba pro to, aby přišel Ježíš Kristus a plnou září slávy Boží osvětil zatemnělé srdce a mysl člověka!

12. Zakroužkuj písmeno před každým tvrzením, které poskytuje pravdivou charakteristiku náboženských poměrů v době Kristova příchodu.

- Velká většina lidí si zvolila římské státní náboženství, neboť Řím byl v té době dominantní politickou silou.
- Většina lidí se držela judaismu, který byl na nejlepší cestě stát se světovým náboženstvím.
- Existovala spousta různých náboženství; lidé se snažili různými způsoby nalézt uspokojující odpovědi.
- Tehdejší filozofové poskytli téměř všem přijatelné závěry, týkající se Boha a smyslu života.

KNIHY NOVÉHO ZÁKONA

Seznámili jsme se světem Nového zákona - s jeho náboženstvím, kulturou a politikou. Nyní zaměřme svou pozornost na samotný Nový zákon, na to strhující vyprávění o Bohu, jenž se stal člověkem, aby člověka přivedl zpět k Bohu. Je to *Nový zákon* (přesněji přeloženo: *Nová smlouva*), protože oznamuje platnost nové smlouvy (úmluvy), kterou Bůh učinil s člověkem skrze Ježíše Krista. Zatímco Starý zákon zjevoval Boží spravedlnost skrze Zákon, Nový tak činí skrze milost a pravdu, které jsou v Ježíši Kristu. V dalším se budeme zabývat obsa-

NOVÝ ZÁKON A JEHO SVĚT

hem, jednotlivými autory a chronologií (časovým pořadím) oněch sedmadvaceti knih, které dohromady tvoří Nový zákon.

Obsah novozákonních knih

Úkol 6. *Rozpoznej příklady čtyř druhů obsahu, které nalézáme v knihách Nového zákona.*

V Novém zákoně se setkáváme se čtyřmi základními druhy obsahu: historickým, doktrinálním (teoreticko-naučným), osobním a prorockým. Každý z nich vykazuje určité charakteristické znaky. Co se týče obsahu jsou novozákonní knihy klasifikovány podle toho, který druh obsahu tvoří jejich hlavní náplň. Například evangelium Matoušovo obsahuje i části prorocké; hlavní obsah je však historický, a proto je zařazujeme mezi spisy historické.

Knihy historické

Historické knihy zahrnují čtyři zprávy o životě Ježíše Krista (Matouš, Marek, Lukáš a Jan) a záznam o počátcích církve (Skutky). Nazývají se historické, protože jejich hlavním záměrem bylo zaznamenat události a fakta. Vyskytuje se v nich mnoho jmen lidí a míst. Často uvádějí slova, která byla vyřčena v konkrétních situacích; podrobně líčí dané okolnosti i výsledek příslušného jednání.

Všeobecně můžeme prohlásit, že historické spisy poskytují informace, které jsou zároveň i odpověďmi na otázky, jako jsou: *Co se událo? Kde se to událo? Kdy se to stalo? Kdo to učinil? Co bylo řečeno? Jaký byl výsledek?* Avšak historické knihy novozákonní nám poskytují víc než pouze odpovědi na otázky tohoto druhu. Tím že uvádějí věci, které Ježíš řekl a vykonal, nám zjevují samého Syna Božího.

13. Přečti si L 4,31-37. Ve svém poznámkovém sešitě zodpověz níže uvedené otázky. U každé odpovědi si zároveň poznamenej i verš, ve kterém je tato informace obsažena.

- a Co Ježíš učinil?
- b Kde a kdy to učinil?
- c Co v důsledku toho lidé o Ježíšovi prohlásili?
- d Kdo jiný ještě uslyšel o věci, která se udála?

KRÁLOVSTVÍ, MOC A SLÁVA

Knihy doktrinární (teoreticko-naučné)

Většina doktrinárních knih byly dopisy, které byly napsány konkrétním skupinám věřících. Často se zabývaly konkrétními problémy, jimiž tyto skupiny procházely, jak se snažily následovat křesťanský způsob života. Autoři těchto knih se jim snažili vyložit ony veliké pravdy o Ježíši Kristu a jeho díle, které pro ně vykonal, a kterému nyní potřebovali porozumět. Podrobně rovněž popsali vztah věřících ke Kristu i to, jak by měl v důsledku toho jejich život vypadat. Mocná poselství, k jejichž sepsání je Bůh inspiroval, nebyla určena pouze prvním věřícím, ale všem, „kteří vzývají jméno našeho Pána Ježíše Krista“ (1K 1,2).

K doktrinárním spisům patří následující knihy: Římanům, První a Druhý list Korintským, Galatským, Efezským, Filipským, Koloským, První a Druhý list Tesalonickým, Židům, List Jakubův, První a Druhý list Petrův, List Judův a První list Janův.

14. Přečti si uvedená místa doktrinárních knih Písma (levý sloupec). Každé jednotlivé místo přiřaď k vyjádření v pravém sloupci, jež je popisem druhu informace nebo poselství, které toto místo obsahuje.

.... a Ga 1,1-2	1) Zabývá se určitým problémem věřících.
.... b Ga 1,6	2) Jméno pisatele dopisu či jeho adresáta.
.... c Ef 1,11	3) Instrukce týkající se křesťanského života.
.... d Ko 3,13	4) Vyhlášení určité pravdy o Kristu.
.... e Žd 1,3	

Knihy osobní

Kromě knih doktrinárních a historických obsahuje Nový zákon i knihy, které bychom mohli označit jako *osobní*. Tyto knihy byly původně dopisy, jež byly napsány spíše jednotlivým věřícím než většímu celku. Jedná se o šest listů: První list Timoteovi, Druhý list Timoteovi, Titovi, Filemonovi, Druhý a Třetí list Janův. Ačkoli byly napsány lidem, kteří zaujímali v církvi vedoucí postavení, mají veliký význam pro celé křesťanské společenství. Obsahují totiž směrnice, podle kterých si mají věřící vybírat své křesťanské vedoucí, směrnice pro vedení církevních záležitostí, osobní rady určené adresátovi a rovněž konkrétní prosby, požadavky či poznámky.

NOVÝ ZÁKON A JEHO SVĚT

15. Přečti si následující pasáže z Prvního listu Timoteovi a pak rozhodni, která z nich obsahuje směrnice pro výběr církevních vedoucích.

a) 2,1-7

b) 3,8-10

c) 4,11-16

Knihy prorocké

Obecně řečeno prorockými nazýváme biblické knihy, ve kterých je obsaženo Boží slovo týkající se současných a budoucích událostí. Prorocké spisy sledují tedy dva hlavní cíle: 1) přinést lidem poselství ohledně jejich současné situace, a jaká by měla být v této situaci jejich reakce; 2) odhalit (zjevit) budoucí události i Boží plán se světem. Ačkoli téměř všechny knihy Nového zákona obsahují určitá proctví, plně se této otázce věnuje pouze Zjevení Janovo.

Zjevení Janovo obsahuje poselství sedmi církvím v Asii - jim byla totiž tato kniha původně určena. Kniha líčí mimo jiné i konečný úděl lidu Božího, satana a jeho následovníků, nebes a země. Kristus, ten zabitý Beránek, je nám zde ukázán jako definitivní vítěz. Jedná se o příklad zvláštního druhu prorockých spisů, kterým říkáme *apokalyptické*, tzn. že k zjevení pravdy používají symbolů a živých obrazů. Například sedm svícňů (1,12.20) představuje sedm církví, nacházejících se v Asii, a satan je zde zobrazen jako drak (12,7-9).

16. Přečti si Zj 6,12-14. Tato pasáž se týká

a) událostí, ke kterým dojde v budoucnu.

b) způsobu, jakým by měla církev zareagovat na stávající situaci.

KRÁLOVSTVÍ, MOC A SLÁVA

17. Projdi si znovu celou tuto část, kterou jsme nazvali „Obsah novozákonních knih“. Nyní přiřaď jednotlivé verše (levý sloupec) k slovům, která popisují, o jaký druh obsahu se jedná (pravý sloupec).

.... a	A viděl jsem od Boha z nebe sestupovat svaté město, nový Jeruzalém...	1) Historický
		2) Doktrinální
		3) Osobní
.... b	Vy jste tělo Kristovo, a každý z vás je jedním z jeho údů.	4) Prorocký
.... c	Vypluli jsme tedy z Troady a plavili se přímo na ostrov Samothráké.	
.... d	Marka vezmi s sebou, bude mi užitečný jako pomocník.	
.... e	Jestliže jsme zemřeli s Kristem, věříme, že spolu s ním budeme také žít.	

Autoři novozákonních knih

Úkol 7. *Poznej fakta týkající se autorů knih Nového zákona.*

Novozákonní knihy byly sepsány osmi (popř. devíti) muži. Byli to Matouš, Petr, Jan, Marek, Juda, Jakub, Lukáš, Pavel a autor Listu Židům (někteří vykladači jsou i zde přesvědčeni o Pavlově autorství). Kromě Lukáše byli všichni tito mužové Židy. Matouš, Petr a Jan náleželi k původním dvanácti učedníkům Ježíšovým. Marek, Juda a Jakub byli s učedníky ve styku a patřili k prvotní církvi. Lukáš a Pavel pak znali ty, kdo byli svědky Ježíšovy pozemské služby. Následující tabulka uvádí seznam novozákonních knih a vedle každé knihy i jejího autora.

NOVÝ ZÁKON A JEHO SVĚT

<i>Autor</i>	<i>Kniha</i>	<i>Autor</i>	<i>Kniha</i>
Matouš	<i>Matouš</i>	Petr	<i>1. a 2. list Petřův</i>
Marek	<i>Marek</i>	?	<i>Židům</i>
Lukáš	<i>Lukáš</i> <i>Skutky apoštolské</i>	Pavel	<i>Římanům</i> <i>1. a 2. list Korintským</i> <i>Galatským</i> <i>Efezským</i> <i>Filipským</i> <i>Koloským</i>
Jan	<i>Jan</i> <i>1., 2. a 3. list Janův</i> <i>Zjevení Janovo</i>		
Jakub	<i>List Jakubův</i>		
Juda	<i>List Judův</i>		
			<i>1. a 2. list Tesalonickým</i> <i>1. a 2. list Timoteovi</i> <i>Titovi</i> <i>Filemonovi</i>

18. Zakroužkuj písmeno před každým PRAVDIVÝM tvrzením.

- a** Každá z novozákonních knih má odlišného autora.
- b** Autor Prvního listu Janova byl jedním z dvanácti učedníků Ježíšových.
- c** Apoštol Pavel napsal Skutky apoštolské.
- d** Z novozákonních autorů, které dnes známe, pouze Lukáš nebyl Žid.

Chronologie (časové pořadí) knih Nového zákona

Úkol 8. *Seřad' novozákonní knihy podle jejich druhu a historického údobí.*

V Novém zákoně jsou jednotlivé knihy řazeny podle svého obsahu: historické knihy jsou umístěny na začátku, pak následují knihy doktrinní a osobní a konec tvoří již zmíněná kniha prorocká. My však

KRÁLOVSTVÍ, MOC A SLÁVA

nebudeme tyto knihy studovat v uvedeném pořadí, nýbrž v pořadí *chronologickém*. To znamená že je budeme studovat podle konkrétních historických údobí, jimiž se zabývají. Díky tomuto postupu získáme známost událostí v jejich dějinném rámci.

Historické události, o kterých se spisy Nového zákona zmiňují, se udály v časovém rozpětí přibližně sta let: od r. 6 př. n. l. do r. 95 n. l. Toto časové rozpětí můžeme rozdělit na tři údobí: 1) život a služba Ježíše Krista, 2) počátek a růst církve, 3) pokračující růst církve a její pronásledování. Níže uvedená tabulka uvádí jednotlivá období i knihy, které se k jejich událostem poji.

1. Život a služba Ježíše Krista: 6 př. n. l. - 29 n. l.

Matouš
Marek
Lukáš
Jan

2. Počátek a růst církve: 30 - 60 n. l.

Skutky apoštolské	Římanům
List Jakubův	Koloským, Efezským
Galatským	Filemonovi
1. a 2. list Tesalonickým	Filipským
1. a 2. list Korintským	

3. Pokračující růst církve a její pronásledování: 60 - 90 n. l.

1. list Timoteovi	Židům
Titovi	List Judův
1. list Petrův	1., 2. a 3. list Janův
2. list Timoteovi	Zjevení Janovo
2. list Petrův	

NOVÝ ZÁKON A JEHO SVĚT

19. Ve svém poznámkovém sešitě si udělej tabulku a uved' v ní všechny novozákonné knihy, seřazené podle druhu a historického údobí. Následující tabulku si vyhotov ve větším měřítku, tak abys měl dostatek místa pro vepsání názvů jednotlivých knih. Jednu knihu tam máš již uvedenou jako příklad. (Přeškrtnuté sektory zůstanou nevyplněné.)

<i>Údobí</i>	<i>Historické</i>	<i>Doktrinální</i>	<i>Osobní</i>	<i>Prorocké</i>
6 př.n.l. – 29 n.l.	<i>Matouš</i>			
30 – 60 n.l.				
60 – 95 n.l.				

Blahopřeji! Právě jsi dokončil první lekci tohoto kursu. Dověděl ses mnohé o vlivech, které utvářely svět, do něhož se narodil Ježíš Kristus a v němž konal svou službu. Rovněž ses obecně zabýval charakteristickými znaky novozákonních knih. Porozumění, které jsi zde získal, je velmi důležité; následující lekce budou stavět na těchto faktech. Před vypracováním osobního testu si znovu projdi celou lekci a ujisti se, zda jsi splnil všechny úkoly.

osobní test

1. Ga 4,4 prohlašuje, že Ježíš Kristus přišel na tento svět, když se „naplnil stanovený čas“. Ve svém poznámkovém sešitě uveď čtyři důležité skutečnosti týkající se světa Nového zákona, které jsou dokladem výše uvedeného prohlášení a ukazují, že Ježíš přišel skutečně v době, kdy se jeho poselství mohlo rychle předávat a šířit. Uveď fakta ohledně následujících oblastí: a) římská moc, b) řecká kultura, c) židovské náboženství, d) jiná náboženství.

2. Přiřaď jednotlivá jména popř. pojmy (pravý sloupec) k jejich krátké charakteristice či definici (levý sloupec).

.... a Skupina deseti či více Židů, kteří se scházejí, aby diskutovali o Písmu	1) Císař Augustus 2) Alexandr Veliký 3) Helénisté
.... b Řecký překlad Starého zákona	4) Synagoga 5) Diaspora
.... c Nežidé, kteří se podřídili všem požadavkům Zákona, a stali se tak členy židovské komunity	6) Prozelyté 7) Septuaginta 8) Sanhedrin
.... d Římský imperátor v době Kristově	9) Farizeové 10) Saduceové 11) Letnice
.... e Židé, kteří byli rozptýleni mezi národy	12) Velikonoce 13) Herodes Veliký
.... f Židovská skupina (strana), která nevěřila ve vzkříšení mrtvých	
.... g Dobyvatel, který zavedl všeobecné vyučování řečtiny	
.... h Svátky připomínající vysobození Izraelců z Egypta	
.... i Vládce, který provedl rozsáhlou přestavbu chrámu v době Nového zákona	

NOVÝ ZÁKON A JEHO SVĚT

- .... j Zastánce řecké kultury
- .... k Židovská skupina (strana), která věřila ve vzkříšení mrtvých
- .... l Svátek, který se slaví jako připomínka udělení Zákona Mojžíšovi
- .... m Židovská skupina (strana), která považovala prorocké spisy za autoritativní
- .... n Rada, která určovala a řídila židovskou politiku a náboženství.

3. Ve svém poznámkovém sešitě uveď dokončení následujících vět, týkajících se knih Nového zákona.

- a *Historické* knihy se zabývají hlavně...
- b *Doktrinální* knihy se zabývají hlavně...
- c *Osobní* knihy se zabývají hlavně...
- d *Prorocké* knihy se zabývají hlavně...

4. Přiřaď jednotlivé knihy (levý sloupec) k jejich autorům (pravý sloupec).

.... a Evangelium Janovo	1) Lukáš
.... b Skutky apoštolů	2) Jan
.... c 2. list Tesalonickým	3) Jakub
.... d Zjevení Janovo	4) Pavel
.... e Titovi	
.... f List Jakubův	

5. Vepiš názvy uvedených knih Nového zákona do tabulky na správné místo. První kniha ti poslouží jako příklad.

Matouš	Římanům	Filemonovi
Marek	Galatským	Židům
Skutky apoštolů	1. a 2. list Timoteovi	Zjevení Janovo

KRÁLOVSTVÍ, MOC A SLÁVA

<i>Údoby</i>	<i>Historické</i>	<i>Doktrínální</i>	<i>Osobní</i>	<i>Prorocké</i>
<i>6 př.n.l. – 29 n.l.</i>	<i>Matouš</i>			
<i>30 – 60 n.l.</i>				
<i>60 – 95 n.l.</i>				

odpovědi na studijní otázky

Pořadí, ve kterém zde uvádíme odpovědi na studijní otázky, se liší od pořadí, ve kterém byly uvedeny v textu. Činíme tak proto, abys při kontrolování svých odpovědí nezahlédl náhodou odpověď na následující otázku.

- 10. a** Krví zabitého beránka měli potřít obě veřeje i nadpraží u svých domů.
b Bůh prohlásil, že když tu krev uvidí, pomine je a tak na ně nedolehne zhoubný úder.
c Hospodin pobil v egyptské zemi všechno prvorozené, takže se již Egyptané nezdráhali Izraelce propustit.
1. ostatními částmi impéria.
- 11. a** 1) Velikonoce
b 3) Obojí - velikonoce i letnice
c 2) Letnice
d 2) Letnice
e 1) Velikonoce
- 2. a** Nepravdivé
b Nepravdivé
c Pravdivé
d Pravdivé
- 12. c)** Existovala spousta různých náboženství; lidé se snažili různými způsoby nalézt uspokojující odpovědi.
- 3. b)** řecký jazyk, kterým se mluvilo v celém římském impériu.

NOVÝ ZÁKON A JEHO SVĚT

13. a Vyhnal nečistého ducha z posedlého člověka (v. 33 a 35)
b Učinil tak v synagóze v Kafarnaum v den sabatu (v sobotu - v. 31 a 33).
c Prohlásili o něm, že má moc přikazovat nečistým duchům a oni musí vyjít.
d Pověst o tom (i o něm) se rozhlásila po všech místech okolní krajiny (v. 37)
4. Peršané, Alexandrem Velikým, 323, 167, 63, Herodes Veliký, Římem.
14. a 2) Jméno pisatele dopisu či jeho adresáta
b 1) Zabývá se určitým problémem věřících.
c 4) Vyhlášení určité pravdy o Kristu
d 3) Instrukce týkající se křesťanského života
e 4) Vyhlášení určité pravdy o Kristu
5. a Pravdivé
b Nepravdivé
c Pravdivé
15. b) 3,8-10
6. a Rozptýlení Židů mezi národy.
b Nežidé, kteří konvertovali k judaismu, přijali obřízku a zachovávali Zákon.
c Nežidé, kteří přijali judaismus, avšak nesnažili se zachovávat Zákon.
d Řecká verze židovského Písma.
e Skupina nejméně deseti Židů, kteří se scházeli ke studiu Písma.
16. a) událostí, ke kterým dojde v budoucnu.
7. rozptýlení, řečtiny.
17. a 4) Prorocký (Zj 21,2).
b 2) Doktrinální (1K 12,27).
c 1) Historický (Sk 16,11).
d 3) Osobní (2 Tm 4,11).
e 2) Doktrinální (Ř 6,8).
8. a 2) Saduceové
b 2) Saduceové
c 1) Farizeové
d 1) Farizeové
e 2) Saduceové

KRÁLOVSTVÍ, MOC A SLÁVA

18. a Nepravdivé

b Pravdivé

c Nepravdivé

d Pravdivé

9. a Pravdivé

b Pravdivé

c Nepravdivé

d Nepravdivé

19. Tabulka by měla vypadat následovně(Pořadí knih v jednotlivých sektorech může být libovolné.):

<i>Údobí</i>	<i>Historické</i>	<i>Doktrinální</i>	<i>Osobní</i>	<i>Prorocké</i>
<i>6 př.n.l. – 29 n.l.</i>	<i>Matouš Marek Lukáš Jan</i>			
<i>30 – 60 n.l.</i>	<i>Skutky</i>	<i>Římanům 1., 2. Korint- ským Galatským Efezským Filipským Koloským 1., 2. Tesa- lonickým Jakubův</i>	<i>Filemonovi</i>	
<i>60 – 95 n.l.</i>		<i>1., 2. Petrův Židům Judův 1. Janův</i>	<i>1., 2. Timo- teovi Titovi 2., 3. Janův</i>	<i>Zjevení</i>

NOVÝ ZÁKON A JEHO SVĚT

poznámky